

РОЗДІЛ IV. Пам'яткознавство. Етнографія. 21, 2013

Борис Татьяна. Формирование художественных коллекций при университетах Украины (XIX – начало XX ст.). На протяжении XIX – в начале XX ст. на украинских землях, входящих в состав Российской империи, кроме частного коллекционирования собранием древностей начали активно заниматься университеты. Основу коллекции Харьковского университета составило собрание Ф. Аделунга. С 1837 г. здесь начал действовать Музей изящных искусств и древностей. В его работе принимали участие А. Валицкий, И. Бецкий, А. Потебня и др. Художественная коллекция Киевского университета формировалась из собраний Виленского университета, Кременецкого лицея и Уманского базилианского монастыря. Ее дальнейшей организацией занимались Б. Клембовский, Г. Васько, Г. Павлущий. Музей изящных искусств Новороссийского университета был создан из коллекции Ришельевского лицея. С ним связана деятельность Ф. Струве, Н. Кондакова, Ф. Успенского и др. Художественные коллекции использовались для преподавания рисунка и живописи, теории и истории искусства, с популяризаторской целью.

Ключевые слова: Харьковский университет, Киевский университет Святого Владимира, Новороссийский университет, музей изящных искусств, художественная коллекция.

Borys Tatyana. The Formation of Art Collections at the Universities of Ukraine (XIX – Early XX Century). During the XIX – early XX century. on the Ukrainian lands, belonging to the Russian Empire, except private collecting, universities were actively engaged in collecting antiquities. The basis of Kharkov University collection was formed of a F. Adelunga's collection. Since 1837 the Museum of Fine Arts and Antiques began to function there. A. Walicki, I. Betsky, A. Potebnya and others took part in its work. Art Collection of Kiev University was formed of collections of Vilna University, Kremenets Lyceum and Umansk Basilian monastery. B. Klembovsky, G. Vasko, G. Pavlutsky were engaged in Its future organization. The Museum of Fine Arts of Novorossiysk University was created of a collection of Rishlevskaya Lyceum. The work of F. Struve, N. Kondakov, F. Uspensky, etc. is connected with it. Art collections were used for teaching of drawing and painting, art theory and history, with an aim of popularization.

Key words: Kharkov University, the University of St. Vladimir of Kiev, Novorossiysk University, the Museum of Fine Arts, art collection.

Стаття надійшла до редколегії
23.04.2013 р.

УДК 94(477.82)«19»

Олена Кушпетюк

Єпархіальне давньосховище в Житомирі: 120 років від часу заснування

У статті досліджено діяльність Волинського єпархіального давньосховища та створеного при ньому Волинського церковно-археологічного товариства як єдиної організаційної структури, підпорядкованої справі збору, вивчення і збереження пам'яток старовини та ґрунтового дослідження волинської землі. Схарактеризовано основні форми роботи працівників Волинського єпархіального давньосховища щодо збору, збереження та представлення в експозиції пам'яток старовини краю.

Ключові слова: Волинське єпархіальне давньосховище, Волинське церковно-археологічне товариство, пам'ятка старовини, експозиція, екскурсійна діяльність, волинознавчі дослідження, археологічний з'їзд.

Постановка наукової проблеми та її значення. Центрами збереження історико-культурної спадщини нашої держави є музейні заклади. У сучасному суспільстві музеї, перетворюючись в активних суб'єктів громадського життя, покликані виконувати цілу низку важливих соціокультурних завдань. У справі активізації їх роботи неможливо обійтися без використання досвіду перших музейних закладів. Тому сьогодні особливо актуальним є вивчення історії українського музейництва загалом та досвіду діяльності окремих музеїв зокрема.

120 років тому, 15 травня 1893 р., у місті Житомирі було відкрито перший загальногубернський музейний заклад – Волинське єпархіальне давньосховище. Об'єднуючи навколо себе місцевих любителів і знавців старовини, цей заклад з часом перетворився на важливий осередок дослідження та збереження церковно-історичних старожитностей Волині.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасній історіографії здійснено спроби простежити процес заснування й розгортання діяльності Волинського єпархіального давньосховища. Серед робіт, присвя-

чених окремим аспектам цієї теми, вирізняються праці С. Гаврилук [6; 7], М. Костриці [10], А. Казмірчука [8] та ін.

Аналіз робіт, у яких започатковано висвітлення цієї проблеми, свідчить, що загалом дослідники більше уваги приділяють діяльності Волинського церковно-археологічного товариства та його ролі в дослідженні краю. У наявних публікаціях майже немає характеристика найефективніших форм роботи працівників Волинського єпархіального давньосховища щодо виявлення, збору і представлення в експозиції місцевих пам'яток; малодослідженими залишаються й питання щодо популяризації цих старожитностей.

Тому **мета** нашої статті – проаналізувати зусилля ініціаторів заснування Волинського єпархіального давньосховища в справі розгортання роботи музею, зокрема щодо найбільш ефективних форм роботи зі збору, збереження і представлення в експозиції старожитностей краю та їх популяризації.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Організація Волинського єпархіального давньосховища приурочувалася до 100-річного ювілею входження Волині до Російської імперії [4, с. 3–4]. Створення цього закладу стало можливим завдяки енергійній діяльності архієпископа Волинського і Житомирського Модеста (Данила Стрельбицького) – активного учасника краєзнавчого руху в регіоні наприкінці XIX ст. Архієпископ підтримував проведення археологічних експедицій, сприяв поповненню Володимир-Волинського і Луцького братських давньосховищ, які вже діяли в губернії, видавав розпорядження священникам про потребу збирання у їхніх парафіях відомостей та пам'яток старовини краю. А в 1891 р. на єпархіальному з'їзді в Житомирі Модест запропонував організувати при архієрейському будинку єпархіальне давньосховище [6, с. 217].

Визначне місце в налагодженні належної діяльності давньосховища належить його завідувачу О. Фотинському – викладачеві Житомирської жіночої гімназії. О. Фотинський розумів, що одній людині зберігати, систематизувати й описувати зібрані в музеї старожитності не під силу, тому з його ініціативи та за підтримки архієпископа Модеста 2 листопада 1893 р. було затверджено Статут Волинського церковно-археологічного товариства. А після нетривалої організаційної підготовки 2 січня 1894 р. у приміщенні давньосховища, що містилося в архієрейському будинку на вулиці Великій Бердичівській, відбулося його відкриття [10, с. 4]. Діяльність цих двох установ слід розглядати як функціонування єдиної організаційної структури, підпорядкованої справі збору та вивчення історичних пам'яток краю. Керівну роль у роботі цих установ відігравав Розпорядчий комітет, до складу якого, окрім високопоставлених осіб та київських науковців, входили місцеві краєзнавці М. Барський, М. Трипольський, Я. Гадзинський, О. Фотинський та ін. Розпорядчий комітет, як зазначалося у статуті, «...розшукує і оприлюднює невідомі до цього часу пам'ятки, а також і зібрання матеріалів церковно-історичні, церковно-археологічні і етнографічні, які зберігаються в різних установах і в приватних осіб...» [4, с. 19].

Спочатку давньосховище розміщувалося в колишній церкві при архієрейському будинку, частково пристосованій під музей. Між іконами біля стін було розставлено вітрини та шафи [4, с. 3]. Воно комплектувалося винятково пам'ятками старовини релігійно-церковного характеру. Сюди надходили стародруки та рукописні церковно-богослужбові книги, старовинні рукописи релігійно-морального змісту, оригінали або копії ікон, чаш, церковного начиння, інших рідкісних за художнім витвором предметів із православних храмів, монастирів, братств; пам'ятки з історії запровадження на Волині унії, релігійного та суспільно-політичного минулого тих земель, які наприкінці XIX – на початку XX ст. входили до складу так званого Південно-Західного краю Російської імперії, тощо [4, с. 18]. Для включення до експозиції цих пам'яток, а особливо тих, що були власністю церкви, слід було отримати дозвіл Синоду. Такий дозвіл надійшов на адресу архієпископа Модеста. У ньому, зокрема, зазначалося: беручи до уваги, що в давньосховище за статутом надходять предмети, які використовуються при богослужінні, Святий Синод звертає особливу увагу на їх зберігання і наказує «а) влаштувати для їх зберігання пристосовані вітрини з хрестами і відповідними написами на них; б) зберігання названих предметів доручити особі в священному сані; в) при огляді священних предметів не дозволяти прихожанам брати їх руками, для задоволення власної цікавості... і ставитися до цих предметів з належним святині церкви благоговінням...» [4, с. 15–17].

З часом коло повноважень єпархіального давньосховища розширилося і музейний заклад став місцем зосередження чималої кількості пам'яток світського характеру. Працівники закладу розуміли, що «зала, в якій розміщене давньосховище, не дуже велика і найближчим часом стане недостатньою

для розміщення в ній предметів з нових надходжень» [12, с. 558]. Тому в 1894 р. Волинське церковно-археологічне товариство розпочало будівництво спеціального приміщення для музею і бібліотеки, яке завершилося на початку XX ст. Будівля складалася з центральної зали з купольним перекриттям та восьми кімнат (по чотири у кожному її крилі) [13, с. 2]. Для зберігання та експонування старожитностей у цьому музейному закладі було створено сприятливі на той час умови.

Зусиллями завідувача давньосховища О. Фотинського експонати були розподілені по відділах, серед яких – бібліотека, архів і відділ пам'яток. О. Фотинський прагнув виставити в експозиції найбільш наочні й зрозумілі відвідувачам експонати, працював над науково правильним розміщенням пам'яток у шафах і вітринах [4, с. 3].

За проектом статуту товариства бібліотека мала комплектуватися не тільки книгами з історії та археології Волині, а й довідковою літературою, потрібною для наукової роботи [4, с. 12]. Розпорядчий комітет піклувався про її поповнення новими надходженнями і для цього використовував зв'язки з Київською та Віленською археографічними комісіями, Історичним товариством Несторалітописця, Подільським єпархіальним історико-статистичним комітетом, іншими науково-громадськими осередками [4, с. 6]. Підтримку в цій справі надавав архієпископ Модест, який неодноразово звертався з листами до названих вище товариств. Його прохання не залишалися без відповіді. Відомо, що голова Київської археографічної комісії писав: «...мною зроблене розпорядження про відправлення до заснованого в місті Житомирі Церковно-Археологічного Товариства видань Археографічної Комісії...» [15, арк. 5]. На благоустрій бібліотеки при давньосховищі єпархіальний з'їзд духовенства виділив 600 крб. Зі звіту товариства за 1895 р. відомо, що бібліотека складалася із відділів рукописів, стародруків і сучасних історико-археологічних видань та містила 1139 рукописних пам'яток, 375 примірників друкованих видань та одну карту [4, с. 4].

Першочерговим напрямом діяльності давньосховища став пошук і збір пам'яток старовини краю. Основу цього церковного музейного закладу склали добровільні надходження старожитностей від багатьох осіб, насамперед священослужителів. Завдяки адміністративним розпорядженням архієпископа Модеста, який наголошував, що «всі волинські священники запрошуються бути членами-кореспондентами заснованого в Житомирі церковно-археологічного товариства для вивчення Волинської церковної старовини та історії Волинської єпархії з найдавніших часів», від парафіяльних священників, настоятелів монастирів почали надходити предмети старовини, що були в церквах, монастирях, приватних колекціях духовенства [8].

Традиція дарування окремих пам'яток старовини чи навіть цілих колекцій існувала протягом усього періоду діяльності музейного закладу. Про це свідчать описи надходжень старожитностей до єпархіального давньосховища [9].

Надходженню старожитностей сприяли і звернення у пресі краєзнавців до населення краю, публікації переліків потрібних для музею предметів, що їх розсилали державним установам, церковним і світським організаціям, громадським та науковим діячам. У звіті про роботу товариства за 1895 р. зазначається, що його керівництво, турбуючись про виявлення, збір та збереження пам'яток старовини краю, зверталось з проханнями до волинського духовенства «...про повідомлення відомостей стосовно історичних, археологічних та етнографічних особливостей краю» [4, с. 2]. Результатом цих звернень стало надходження до давньосховища нових експонатів.

Найефективнішим способом виявлення і збору старожитностей було проведення наукових експедицій (екскурсій). У 1899 р. була організована така екскурсія місцевостями східної Волині. Зокрема обстежено храм Св. Василя в Овручі, Дерманський та Городищенський монастирі. У відомому колись Дерманському монастирі дослідники віднайшли 26 рукописних книг XIV–XV ст., значну кількість стародруків, серед яких такі рідкісні книги, як Дерманський Октоїх 1610 р. і Рохманівське учительне Євангеліє 1618 р. При огляді цих старожитностей екскурсанти дійшли до думки, що «...централізація цих пам'яток у загальному Волинському музеї в руках людей, які знають і цікавляться пам'ятками старовини – єдиний засіб для збереження в майбутньому того, що ще збереглося від минулих віків» [11, с. 90].

Обстеження повітів Волинської губернії та старожитностей, які там зберігалися, здійснював завідувач давньосховища О. Фотинський. Він був переконаний, що «тільки особистими об'їздами можна поповнити ті чи інші відділи зібрань і врятувати від загибелі багато пам'яток старовини» [2, с. 67]. Так, улітку 1898 р. дослідник здійснив одну з найбільш вдалих екскурсій краєм. Під час цієї подорожі він виявив декілька давніх ікон, відвідав Загорівський монастир, ознайомився з його бібліоте-

кою і виявив «багато стародруків волинських, галицьких, київських і московських типографій, 50 рукописних книг, від початку XV ст., та до 3000 різних актів XVI–XVIII ст.» [2, с. 68]. Названі пам'ятки давнього церковного малярства та бібліотека Загорівського монастиря майже в повному складі посіли гідне місце в експозиції давньосховища.

Цікавився О. Фотинський і експозиціями інших давньосховищ краю. За його сприяння в 1911 р. до фондів Волинського єпархіального давньосховища було передано 500 стародруків і 100 рукописів із музею Свято-Володимирського православного братства [10, с. 5].

Пошуково-збиральницька робота здійснювалася не тільки через наукові екскурсії, а й за допомогою інших, схожих до них форм виявлення старожитностей краю. Члени товариства долучилися до пошуків, збору та впорядкування літописів і описів церковних парафій Волині. Для цього вони неодноразово подорожували селами і містечками, збираючи підготовлені парафіяльними священиками описи парафій, вивчаючи історію населених пунктів та їх пам'ятки [16, арк. 1]. Оскільки таку роботу підтримував архієпископ Модест, то під час її проведення краєзнавці на місцях майже не натрапляли на перепони. Показовою з цього погляду є діяльність О. Фотинського, який при опрацюванні літописів намітив для обов'язкового обстеження влітку 1900 р. ряд населених пунктів Дубенського повіту. Обстеживши 28 поселень, він виявив давні ікони Божої Матері і Святого Миколая Чудотворця із колишньої замкової церкви князів Острозьких, срібний напрестольний хрест 1650 р., оригінальну ікону Святої Трійці 1745 р. (у містечку Верба), багато інших пам'яток старовини в Дермані, Підбірцях, Мільчі та інших населених пунктах, де колись існували православні монастирі [3, с. 218–223]. Базуючись на його інформації, Волинське церковно-археологічне товариство порушило питання про передачу в єпархіальне давньосховище старожитностей, що їх віднайшов краєзнавець.

Працівники давньосховища не лише проявляли неабияку творчість та ініціативу щодо виявлення, збору та експонування місцевих старожитностей, а й спрямовували значну увагу на їх популяризацію через екскурсійну, видавничу діяльність та надання зібраних пам'яток старовини в розпорядження організаторів різноманітних виставок.

Так, розповідаючи про початок роботи музейного закладу, часопис «Волинские епархиальные ведомости» в інформації за травень–червень 1893 р. повідомляв: «...давньосховищем цікавляться представники різних верств громадськості, навіть католики та старообрядці; великий інтерес до пам'яток старовини проявляють і священики, які відвідують давньосховище... члени-депутати єпархіального з'їзду, що відбувся 24–30 травня; відвідували його викладачі місцевих навчальних закладів, учениці жіночого духовного училища» [12, с. 558].

Матеріали, зібрані в давньосховищі, цікавили і багатьох дослідників. А неодмінною умовою опрацювання наявних експонатів було ознайомлення з музеєм загалом, тобто участь в екскурсії його експозицією. Це підтверджує у звіті про роботу семінару російської філології 21–26 жовтня 1910 р. професор Київського університету В. Перетц [13, с. 2–3].

Висвітленню історії Волині слугувала й публікація волинознавчих розвідок, авторами яких були працівники музейного закладу. Майже всі їхні праці опубліковані на сторінках двох випусків «Волинского историко-археологического сборника» – видання Волинського церковно-археологічного товариства [4; 5]. Публікація таких історичних розвідок про окремі аспекти минулого краю здійснювалася на основі вивчення і використання ними музейних експонатів. Наукова громадськість схвально зустріла збірник, про що свідчать позитивні відгуки у пресі. Дослідники, які детально прорецензували збірник, справедливо зауважували, що єпархіальне давньосховище вийшло за межі своїх вузьких конфесійних завдань і разом із товариством здійснює збереження та вивчення не лише церковних реліквій, а й світських пам'яток історико-краєзнавчого спрямування. Рецензенти також підкреслювали, що після високої оцінки роботи цього музейного закладу дивно чути твердження про якусь централізацію у столичних центрах тодішньої Російської імперії всіх історичних пам'яток. Адже, на думку науковців, це неминуче призводить до зниження загальнокультурного рівня держави загалом і місцевого населення зокрема [1, с. 53].

На загальноросійському рівні старожитності Волинського єпархіального давньосховища експонувалися під час проведення XI археологічного з'їзду, що проходив у Києві з 1 до 20 серпня 1899 р. Члени київського відділу Попереднього комітету з організації з'їзду під керівництвом професора Київського університету В. Антоновича поставили перед собою завдання детально ознайомитися з

колекціями пам'яток волинської старовини, зробити їх описи та залучити власників цих колекцій до участі у виставці. Загальні відомості про представництво волинських старожитностей на виставці київського з'їзду містить звіт делегата цього форуму від Волинського церковно-археологічного товариства О. Фотинського [14]. У ньому завідувач давньосховища зазначив, що власне з-поміж музейних закладів Волинської губернії найбільше пам'яток (178) було представлено саме із зібрань Волинського єпархіального давньосховища [14, с. 916–917].

Висновок. Отже, подвижницька діяльність працівників Волинського єпархіального давньосховища давала змогу виявляти місцеві старожитності, забезпечувати належне їх зберігання в єпархіальному давньосховищі й популяризувати їх через екскурсійну, видавничу діяльність та показ на виставках під час проведення археологічних з'їздів. Такі зусилля місцевих шанувальників старовини сприяли пробудженню зацікавленості історією Волині, зростанню потягу до вивчення її минувшини, активізації історико-краєзнавчих досліджень загалом та давали змогу музейному закладу набагато ширше заявити про себе.

Джерела та література

1. Беляшевский Н. Волинский историко-археологический сборник. Вып. 1. Издание распорядительного комитета Волинского Церковно-Археологического Общества. – Почаев ; Житомир, 1896 г. [Рецензия] / Н. Беляшевский // Киевская Старина. – 1896. – № 11. – С. 52–61.
2. Беляшевский Н. Волинское Епархиальное Древлехранилище / Н. Беляшевский // Археологическая летопись Южной России. – 1899. – Т. 1 (Май). – С. 66–68.
3. Беляшевский Н. Экскурсия О. А. Фотинского по Волинской губернии для описания памятников старины / Н. Беляшевский // Археологическая летопись Южной России. – 1900. – Т. 2. (Декабрь). – С. 216–226.
4. Волинский историко-археологический сборник. Вып. 1. Издание распорядительного комитета Волинского Церковно-Археологического Общества – Почаев : Тип. Почаевской Успенской Лавры ; Житомир : Тип. и литогр. М. Дененмана, 1896. – 244 с.
5. Волинский историко-археологический сборник. Вып. 2. Издание распорядительного комитета Волинского Церковно-Археологического Общества. – Житомир : Типо-литогр. М. Дененмана, 1900. – 287 с.
6. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія. – 2-ге вид., доповн. / С. В. Гаврилюк. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 536 с.
7. Гаврилюк С. Волинське церковно-археологічне товариство в історичних дослідженнях краю кінця XIX – початку XX ст. / С. Гаврилюк // Історія релігій в Україні : пр. X Міжнар. наук. конф. Кн. 1 (16–19 трав. 2000 р.). – Львів : Логос, 2000. – С. 95–101.
8. Казмірчук О. А. Організаційні основи церковно-історичного краєзнавства на Волині наприкінці XIX – на початку XX століття [Електронний ресурс] / О. А. Казмірчук // Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку : підсумки 9-ї Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (23–25 трав. 2013 р.). – Режим доступу : <http://int-konf.org>
9. Краткое описание памятников древности, поступивших в Волинское Епархиальное Древлехранилище от 1 августа 1894 по 1 ноября 1898 года. – Вып. 3. Издание распорядительного комитета Церковно-Археологического Общества / сост. О. А. Фотинский и свящ. Н. М. Бурчак-Абрамович. – Почаев : Тип. Почаево-Успенской Лавры, 1899. – 138 с.
10. Костриця М. Ю. Волинське церковно-археологічне товариство та його роль у розвитку краєзнавства / М. Ю. Костриця // Краєзнавство. – 2005. – № 1–4. – С. 43–50.
11. Отчет о состоянии Волинского Церковно-Археологического Общества в 1899 г. // Волинские епархиальные ведомости. – 1900. – № 6 (ч. офиц.). – С. 86–93.
12. О. Ф. Торжество в г. Житомире воссоединения Волины с Русскою империею и открытие Волинского церковного Древлехранилища / О. Ф. // Волинские епархиальные ведомости. – 1893. – № 19 (ч. неофиц.). – С. 550–559.
13. Перетц В. Н. Отчет об экскурсии семинария русской филологии в Житомир 21–26 октября 1910 года / В. Н. Перетц. – К. : Тип. Императ. ун-та св. Владимира, 1911. – 148 с.
14. Фотинский О. А. Волинь на XI Археологическом съезде в г. Киеве (с 1 по 20 августа 1899 г.) / О. А. Фотинский // Волинские епархиальные ведомости. – 1899. – № 33 (ч. неофиц.). – С. 914–924.
15. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України), ф. 442, оп. 646, спр. 51, арк. 1–9.
16. ЦДІАК України, ф. 1974, оп. 1, спр. 3, арк. 1–21.

Кушпетюк Елена. Епархиальное древлехранилище в Житомире: 120 лет со дня основания. В статье исследуется деятельность Волынского епархиального древлехранилища и созданного при нем Волынского церковно-археологического общества как единой организационной структуры, подчиненной делу сбора, изучения, сохранения местных древностей и исследования волынской земли. Характеризуются основные формы деятельности работников Волынского епархиального древлехранилища, направленные на сбор, сохранение и представление в экспозиции древностей края. Анализируется значение такой работы для пополнения музейных фондов многими реликвиями региона и создания благоприятных условий для исследования выявленных древностей. Освещается вклад местных любителей старины в популяризацию древностей путем экскурсионной деятельности, публикации волыноведческих работ и предоставления собранных ими коллекций в распоряжение организаторов археологических съездов.

Ключевые слова: Волынское епархиальное древлехранилище, Волынское церковно-археологическое общество, древности, экспозиция, экскурсионная деятельность, волыноведческие работы, археологический съезд.

Kushpetyuk Olena. Eparchial Antiquarium in Zhytomyr: 120 Years Since the Foundation. The article examines the activity of Volyn eparchial antiquarium and founded by it Volyn church and archaeological society as a single organizational structure, subordinated to activity of collecting, study and preservation of ancient monuments and profound studying of Volyn land. Basic forms of work of employees of Volyn eparchial antiquarium concerning collecting, preservation and presentation in exhibition of ancient monuments of province are characterized. It is claimed that such work went through profound replenishment of museum funds by invaluable treasures of the past and evolved favorable conditions for studying of discovered antiquities. The contribution of local admirers to popularize ancient antiquities by excursion activities is highlighted, publications of Volyn past masters research and presentation of their collections or individual monuments at the disposal of the organizers of the archaeological congresses.

Key words: Volyn eparchial antiquarium, Volyn church and archaeological society, antique, exhibition, excursion activities, Volyn past master research, archaeological congress.

Стаття надійшла до редколегії
25.04.2013 р.

УДК 930:908(477.81):351.853«1944/1991»

Галина Муляр

Охорона культурної спадщини Волині у другій половині 1940-х – на початку 1990-х рр. (за публікаціями газети «Радянська Волинь»)

У статті подано систематизовані матеріали газети «Радянська Волинь» другої половини 1940-х – початку 1990-х рр., у яких розповідається про пам'ятки історії та культури Волинської області, заходи щодо їх охорони та популяризації. Першочергову увагу звернено на висвітлення таких тем, як архітектурні старожитності, внесок державних і громадських музеїв у виявлення, вивчення та представлення об'єктів культурної спадщини.

Ключові слова: культурна спадщина, пам'ятка, Волинь, газета «Радянська Волинь», музей.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній Україні, незважаючи на складнощі її економічного та суспільно-політичного становища, провадиться певна робота щодо вивчення, збереження та належного представлення на загальноукраїнському й міжнародному рівнях пам'яток історії та культури. У цій діяльності не можна обійтися без використання пам'яткознавчого досвіду, що його нагромадили представники минулих поколінь. Зокрема, такий досвід накопичено в Україні, її областях упродовж усього післявоєнного періоду. Його зміст, здобутки, окремі недоліки та упущення, що мали місце у Волинській області, відбилися, зокрема, на сторінках обласної газети «Радянська Волинь» [21]. Означена тема зберігає актуальність і з практичного, і з теоретичного погляду.

Аналіз досліджень цієї проблеми. За останні роки з'явилися окремі публікації, у яких характеризується складна історія функціонування газети «Радянська Волинь» у контексті загальнополітичного розвитку тодішніх Радянського Союзу та Української РСР, минулого комуністичної тоталітарної преси загалом [20]. Однак немає систематизованого й узагальнювального дослідження, яке б висвітлювало розкриття на сторінках «Радянської Волині» проблематики пам'яткоохоронної справи в області впродовж другої половини 1940-х – початку 1990-х рр.